

Festivalul Național de Teatru „I. L. Caragiale”, 2003 Ediția a XIII-a

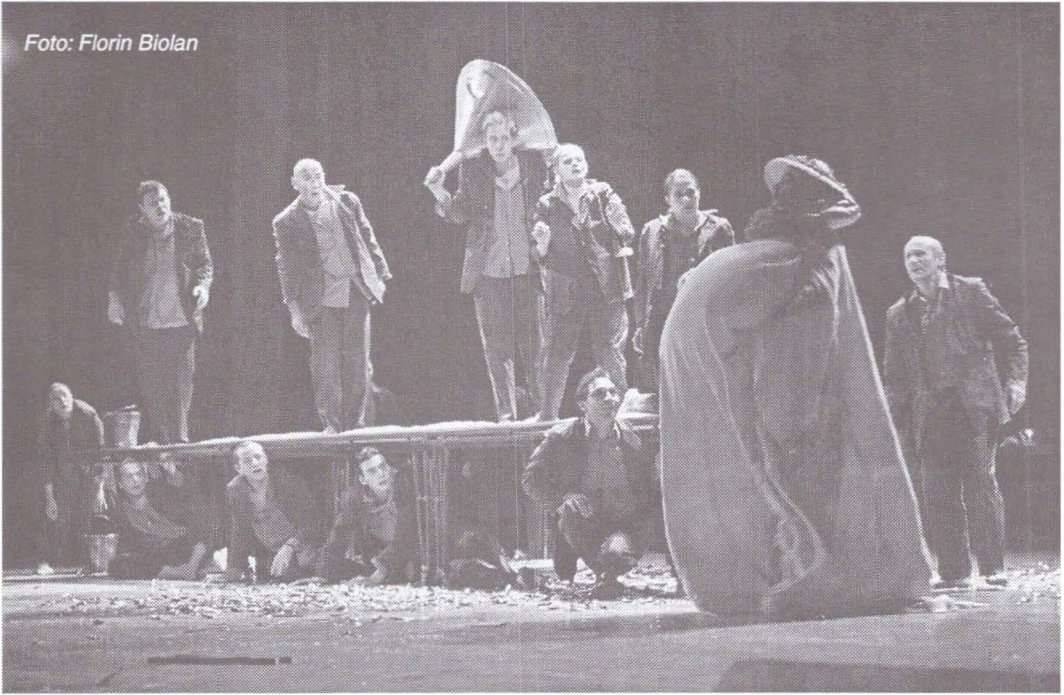
Adrian MIHALACHE

PRIVITOR LA TEATRU

Ediția a 13-a (12 +1, pentru că, în teatru, suntem superstițioși) a Festivalului Național de Teatru „Ion Luca Caragiale” din 2003 a avut anvergură și coerență. Ludmila Patlanjoglu, director și selecționar unic, a adus la București spectacole despre care s-a vorbit mult, reușind un „festival al festivalurilor”. Au fost spectacole de repertoriu, spectacole nocturne (recitaluri și tineri creatori), spectacole radiofonice și de televiziune, ateliere și colocvii.

S-a reproșat organizatoarei că nu și-a motivat teoretic opțiunile, că a preferat cantitatea, în dauna calității, că festivalul a fost „lung și haotic” (Iulia Popovici, în *Observator cultural*, nr. 194, pag.6). Publicista a mers până acolo încât să afirme că adjectivul „național” ar fi nepotrivit: „e probabil mai degrabă un reflex denominativ decât o transcriere conștientă a ariei spectacologice. [...] E cumva ilară aducerea sub umbrela «națională» [...] a unor teatre cărora, în virtutea suveranității românești, li s-a refuzat această particulă, înlocuită cu vag-generosul «de stat»”. Festivalul n-ar trebui, deci să se numească „național”, având în vedere că n-au participat exclusiv „teatre naționale”(!!?). În realitate, el este național, pentru că prezintă tot ce se face semnificativ în teatrele din întreaga țară. Nu cred, de asemenea, că subiectivitatea selecționarului s-ar fi manifestat excesiv, deoarece n-a lipsit practic nici un spectacol dintre cele care, prin rumoarea produsă în jurul lor, au stârnit curiozitatea publicului. Absența unui text teoretic care să susțină selecția este firească, deoarece nu a fost un festival cu temă, ci unul de „largă concentrare democratică”. S-a reproșat că n-au fost numai spectacole „de festival”, adică a căror excelență să fie de necontestat. Personal, cred în imperfecțiunea inovatoare, chiar și în eșecul ambițios. Absente din festival, spectacolele de acest fel ar fi intrat în legenda orală, cu false aureole. Capitala a fost reprezentată în festival prin câteva spectacole, unele exemplare prin acuratețe și anvergură, ca *Visul unei nopți de vară*, de la Teatrul Național „I. L. Caragiale”, în regia lui Felix Alexa și *Oblomov*, de la Teatrul „L. S. Bulandra”, în regia lui Alexandru Tocilescu, altele interesante prin noutate și prospețime, ca *Pietonul aerului*, de la Theatrum Mundi, în regia lui Alexander Hausvater și *De ce fierbe copilul în mămligă*, de

Foto: Florin Biolan

Cumnata lui Pantagruel, spectacol inspirat din scrierile lui François Rabelais. Regia: Silviu Purcărete.

la Teatrul Odeon, în regia lui Radu Afrim. Teatrele din țară au fost așteptate cu mult interes, deoarece, se pare, acolo se pregătește „noul”: la Sibiu, la Cluj, la Sf. Gheorghe. Silviu Purcărete a prezentat admirabilul spectacol *Cumnata lui Pantagruel*, la care au colaborat Compania Silviu Purcărete, Teatrul Maghiar de Stat din Cluj și Teatrul „Radu Stanca” din Sibiu. Este un spectacol care continuă tentativele de explorare a expresiei teatrale nonverbale, mai bun, prin logică și *timing*, decât *Pilaful* de anul trecut. Teatrul Maghiar „Tamási Áron” din Sfântu Gheorghe a oferit montarea inovatoare a lui Bocsárdi Lászlo a piesei *Romeo și Julieta*, cu Péter Hilda ca Julietă reprezentativă pentru o generație care respinge moliciunile și sentimentalismul. Teatrul „Andrei Mureșanu” din Sfântu Gheorghe a adus „scandaloasa” parodie după *Trei surori* a lui Radu Afrim, mult gustată de public. Teatrul „Radu Stanca” din Sibiu s-a situat la ambele extreme: excelentul și insolitul *Experiment lov* al lui Mihai Măniuțiu și lamentabilul *Gândacii* al lui Tompa Gábor. Teatrul Maghiar de Stat din Cluj a impresionat prin *Tragica istorie a doctorului Faust*, în regia lui Mihai Măniuțiu (mai puțin surprinzătoare, totuși, decât cea din *lov*), în timp ce Teatrul Național din același oraș n-a obținut decât un succes de stimă cu *Bolnavul închipuit*, în regia Sandei Manu, remarcabil mai mult prin interpretările elegante ale unor actori ca Anton Tauf și Melania Ursu. Teatrul de Marionete din Arad a strălucit cu *Făt-Frumos din lacrimă*, în regia lui Victor Ioan Frunză.

Participând la Congresul AICT, am discutat cu numeroși critici străini despre spectacolele din festival. Impresia generală era, mai curând, defavorabilă. Spectacolele care mizau pe expresie nonverbală, deși le erau

Foto: Florin Biolan

Oblomov după Gonțearov de Mihaela Tonitza Iordache. Regia: Alexandru Tocilescu.

mai accesibile, îi atrăgeau mai puțin, părăndu-li-se datate. Unele adaptări ale textelor le păreau prea îndrăznețe, iar spectacolele „cumiți” li se păreau terne. Preferințele lor se îndreptau spre exprimarea puternică a unor conținuturi solide. *Visul* lui Felix Alexa, care combina cizelarea de detaliu și coerența de ansamblu, a fost spectacolul cel mai lăudat. Ulterior festivalului, reputatul critic Michel Billington și-a făcut cunoscută, într-un articol publicat în *The Guardian*, repulsia față de spectacole prea agresiv inovatoare – după părerea sa –, ca *Romeo și Julieta* al lui Bocsárdi László și adaptarea după *Trei surori* a lui Radu Afrim. El apreciază, prin contrast, *Pietonul și furia* al lui Alexander Hausvater și, surprinzător pentru o persoană cu discernământ, *Gândacii* lui Tompa Gábor, în care doar muzica lui Iosif Herțea merita o atenție binevoitoare. Temându-se că asemenea opinii ar da apă la moară „conservatorilor”, Victor Scoradeț semnează un adevărat pamflet anti-Billington (*Cotidianul*, „*Litere, Arte, Idei*”, 24 noiembrie 2003), în care citim: „Mărturisesc că nu mă așteptam ca în anul 2003 un influent critic occidental să mai pună la îndoială dreptul regizorului de a-și exhiba ego-ul”. Criticul britanic, susține Victor Scoradeț, contestă nu doar montările în cauză, ci înseși vremurile în care trăim și care ar sta sub semnul malefic al „perversității postmoderne”. Ce-i drept, autoritatea lui Billington a dat curaj și altora să-și exprime nemulțumirea, prea îndelung reprimată. Dan C. Mihăilescu se descarcă: „nimic nu-mi este mai străin decât efortul de a transplanta într-o cadă de baie scena balconului din *Romeo și Julieta*” (*Cotidianul*, „*Litere, Arte, Idei*”, 24 noiembrie 2003). Pentru criticul literar și directorul de revistă, teatrul „a rămas ceremonial, seninătate ritualică,

Foto: Florin Biolan

Romeo și Julieta de Shakespeare. Regia: Bocsárdi László.

frumusețe morală (s. m., A. M.), deopotrivă emoție și schimb de idei”. Sătul de „voga actuală a perversiunii”, amatorul de seninătate dorește întoarcerea la vechile, sigure valori. Ne-am săturat, spune el, de „cultul anomaliei și ereziei, al inversiunii și fărădelegii, al desfrâului sangvinar și fobiei la tot ce înseamnă *tradiție și armonie*” (s. m., A. M.). Toate ca toate, dar spectacolele incriminate de Billington n-aveau nimic de-a face cu asemenea „orori”. Translația psihologică spre stilul *cool* din *Romeo și Julieta* este executată elegant, fără stridente, iar parodia – cam groasă, ce-i drept – a celor *Trei surori* are și logică, nu numai haz. Adevărul este altul: critica de teatru britanică este admirabilă în privința minuțiozității analizelor de detaliu, dar nu excelează deloc în perspicacitate la nivel estetic. Refuzul *de plano* al propunerilor lui Bocsárdi și Afrim nu dovedește nimic: el nu vine din profesionalismul criticului britanic – acesta ar fi trebuit să se manifeste analitic – ci din suficiența receptivității sale. Așa că, noi să fim sănătoși...

De altfel, din discuțiile cu criticii străini, ca și din proprie experiență, a rezultat că nici teatrul din Vestul Europei n-ar excela prin propuneri prea atrăgătoare, ca formă sau ca fond. Lăsând deoparte divertismentul bine articulat, inovarea în materie de regie nu este efervescentă, iar spectacolele „de calibru greu” arată vetust.

În cel mai pasionant dintre atelierele și colocviile festivalului, cel condus de David Esrig, s-a vorbit într-un mod teatral-seducător despre teatrul care neliniștește, în contrast cu cel care confirmă. După festival, suntem mai curând confirmați decât neliniștiți: nu stăm mai rău decât alții.